

**Türkiye ile İtalya arasında Romada akit ve imza edilmiş olan
bitaraflık, uzlaşma ve adli tesviye muahedenamesinin
tasdiki hakkında kanun**

(Resmi gazete ile neşir ve ilanı : 13/12/1928 - Sayı : 1065)

№ 1364

BİRİNCİ MADDE — İtalya Hükûmetile Romada 30 mayıs 1928 tarihinde imza edilmiş olan bitaraflık, uzlaşma ve adli tesviye muahedenamesi tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanun tarihi neşirinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İşbu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

8 kânunuevvel 1928

**TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE İTALYA KRALİYETİ BEYNİNDE MÜN'AKİT
BİTARAFLIK, UZLAŞMA VE ADLİ TESVİYE MUAHEDENAMESİ**

Mukaddeme

Türkiye Reiscümhuru Hz. ile Haşmetlu İtalya Kralı Hz. iki memleket arasında mevcut revabıtı dostanenin tahkimi arzusile mütelhassis olmak ve sulhu umumiyi muhafazaya yardım etmek gayesile bir bitaraflık, uzlaşma ve adli tesviye muahedesı aktine karar vermişler ve bu maksatla mürahlıhasları olarak:

Türkiye Reiscümhuru Hz;

Haşmetlu İtalya kralı Hz. nezdinde Büyük Elçisi Suat Bf. yi,
ve Haşmetlu İtalya kralı Hz;

Reisi Hükûmet, Baş vekil ve Hariciye nazırı Mösyö Benito Mussolini Cenaplarını,
Tayin etmişler ve müşarünileyhim usulüne muvafık bulunan selâhiyetnamelerini letkik ettikten sonra atideki hükümleri kararlaştırmışlardır :

MADDE 1 — Tarafeyni âliyeyni âkıdeyn, tarafeynden biri aleyhine müteveccih hiç bir itilâfı siyasi veya iktisadiye ve hiç bir tertibe dahil olmamağı taahhüt ederler.

MADDE 2 — Tarafeyni âliyeyni âkıdeynden biri vaziyeti muslihanesine rağmen bir veya müteaddit diğér devletler tarafından duçarı tecavüz olduğı taktirde diğér taraf ihtilâfın bütün devamı müddetince bitarahlığı muhafaza edecektir.

MADDE 3 — Tarafeyni âliyeyni âkıdeyn, aralarında zuhur edipte normal diplomasi tarikiyle halli mümkün olmayacak her nevi ihtilâfatı bir uzlaşma usulüne tabi tutmağı müteahhittirler. Uzlaşma usulünün ademi muvaffakiyeti halinde bir adlitesviyeye müraceat olunacaktır. Merbut protokol uzlaşma, adli tesviye usulünü vazeder.

Bu madde tarafeyni âliyeyni âkıdeyn beyninde mer'i muahedat mucibince tarafeynden birinin selâhiyetine dahil olan mesailde tatbik olunmaz. Mezkûr madde hukuku düvel ahkâmına tevfiikan hukuku hakimiyete teallûk eden mesailde dahi kezalik tatbik edilmez. Her hangi bir meselenin hukuku hakimiyete taallûk ettiğı tarafeyni âkıdeynden birinin bunu fahriren beyan etmesile tespit olunur. Merbut protokoldaki bilcümle maddelere nazaran uzlaşma ve hakeme havale olunacak bir meselenin eveliminde bu madde ahkâmıle kabili te'lif olması şarttır. Hakem hükmünü hukuku düvel prensiplerine tevfiikan verecektir.

MADDE 4 — İşbu muahedenin gerek tefsirinde ve gerek tatbikinde tehaddüs edebilecek ihtilâfat doğrudan doğruya, sadece talep ile beynelmilel Lâhi Divam Adaletine havale olunacaktır.

MADDE 5 — İşbu muahede mümkün olduğu kadar en kısa müddet zarfında tasdik olunacak, Romada icra edilecek olan tasdiknamelerin teatisini müteakıp derhal mevki mer'iyete girecektir. İşbu muahedenin müddeti, teati tarihinden itibaren beş sene olacak ve müddetinin hitamından altı ay evvel mefsuhiyeti bildirilmediği taktirde bir beş senelik müddet için daha mer'i kalacaktır.

İşbu muahede 30 mayıs 1928 tarihinde her ikisi de muteber olmak üzere iki nusha olarak Romada tanzim edilmiş olup her biri vaziülümza Devletlerden birine tevdi edilecektir.

İki taraf murahhasları, ifadelerini tasdik zımında işbu muahedeyi imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

PROTOKOL

MADDE 1 — Âkıt taraflar beş âzadan mürekkep bir daimî uzlaşma komisyonu tesis edeceklerdir. Tarafeyinden her birisi âzalıklardan birine diledikleri zati tayin ve mütebaki üç âzayı bilmuvafaka intihap ve nasbedeceklerdir. İşbu üç âzaman tarafeynin tebaasından veya tarafeyn memleketlerinde ikametgâh sahibi olmaları veya hizmetlerinde müstahdem bulunmaları caiz değildir. Tarafeyn bu üç âza meyamından birisini bilmuvafaka reis tayin edeceklerdir. Derdesti rüyet bir mesele bulunmadıkça tarafeynden her birisi kendisinin tayin etmiş olduğu âzayı azil ve yerine başkasını tayin edebilecektir. Keza müştereken tayin edilen üç âzadan her birisinin devamı memuriyetine rızası kalmadığını akıdeyinden her birisi beyan edebilecek ve şu taktirde memuriyeti hitam bulan âzaların yerine bilâ tehir diğerlerini tayin etmek lâzım gelecektir. Âzaların tebdili, tayinleri cereyan eden usul dairesinde vuku bulacaktır.

Bir meselenin tetkikinin hini cereyanında, tarafeynin muvafakatile tayin edilmiş olan âzalar, Tarafeyni âkıdeynce mütesaviyen tesviyesi icap eden bir tazminat alacaklardır. Tarafeynin her biri canibinden tayin edilmiş âzaman alacağı tazminata gelince, bu tazminatı onu tayin eden taraf tayin ve tesviye edecektir.

Komisyonun masarifi umumiyesi dahi mütesaviyen tarafeyni âkıdeyne terettüp edecektir.

Komisyon işbu protokolun bilcümle netayicile bir cüz'ü mütemmimini teşkil ettiği uzlaşma ve adli tesviye muahedesine ait tasdiknamelerin teatisinden itibaren altı ay zarfında teşkil edilecek ve reis tarafından tayin edilen mahalde içtima edecektir.

Tasdiknamelerin teatisinden itibaren altı ay zarfında ve mesele âza tebdilinden ibaret ise memuriyetin inhilâli tarihinden itibaren üç ay zarfında, müştereken tayini icap eden âzaların intihabı henüz yapılmamış ise bu tayinler beynelmilel itilâfların muslihane halline ait 18 teşnevvel 1907 tarihli Lâhi muahedesinin 45 inci maddesi mucibince icra olunacaktır.

MADDE 2 — Aksine bir sarahat bulunmadığı halde uzlaşma muamelâtı beynelmilel ihtilâfların muslihane halline dair 18 teşnevvel 1907 tarihli Lâhi muahedesine tevfikane cereyan edecektir.

MADDE 3 — Tarafeyni âkıdeynden her hangi birisi uzlaşma komisyonuna münferiden müracaat edebilecek ve bu müracaatı komisyon reisine ve aynı zamanda diğer tarafa bildirmeğe mecbur olacaktır. Şu kadar var ki reisin ve âzadan ikisinin muvafakati taktirinde komisyon re'sen de tavassutunu teklif edebilecektir. Âkıt taraflar komisyonun mesaisini her suretle ve her noktada teshil etmeği ve hassatan bu komisyonu, şahitlerin ve tarafeynin celbi ve mahallinde yapılan tahkikat maddelerinde kendilerinin eh yüksek makamata adliyelerinin derecesinde sahibi salâhiyet kılmak için mevzuatı kanuniyeleri dairesinde bütün gayretlerini sarfetmeği taahhüt ederler .

MADDE 4 — Uzlaşma komisyonu kendisine arzedilen bütün mesaili hususiyeyi tetkik ve ihtilâfın hallini teshil edecek şekilde mesaili vakıayı tenvir eden hususî raporda tetkikatı neticesini zikretmeğe mecbur olacaktır.

Komisyon raporunda davamın ihtilâfi teşkil eden noktalarını tasrih edecek ve fezlekesine tarafeyn arasında bir itilâfi temin etmeğe yarayacak vesaya ilâve edecektir.

Rapor ihtilâfın komisyona arzedildiği günden itibaren altı ay zarfında ihzar ve takdim edilecektir; meğerki âkit taraflar bu mühletin temdit veya tenkisini kararlaştırmış bulunsunlar.

Rapor üç nüsha olarak tanzim edilecek ve ikisi tarafeyni âkideyne verilip üçüncüsü komisyonun hazinesi evrakında mahfuz kalacaktır. Komisyon vesayasının kabul veya reddi hususunda tarafeynin bir karar ittihaz etmeleri için bir müddet tayin edeceği gibi uzlaşma muamelesinin bir netice vermediği anlaşılması üzerine tarafeynin tariki kazaya müraceatları için dahi bir mühlet tayin edecektir. Bu mühletlerin birincisinin mecmuu altı ayı ve ikincisi üç ayı tecavüz edemeyecektir. Komisyonun raporu ne mesaili vakıamın tespiti ve ne de kararlaştırdığı hukukî maddeler noktasından lâzımülicra ve kat'î bir hüküm mahiyetinde olmayacaktır.

MADDE 5 — Tarafeyn, uzlaşma komisyonunun vesayasını kabul etmediği taktirde tarafeynden her birisi komisyon tarafından tayin edilen müddet zarfında ihtilâfın Beynelmîlel Adalet Mahkemesine Dairesine arzedilmesini talep edebileceklerdir. Şu kadar varki mahkeme ihtilâfın hukukî mahiyette olduğunu takdir ve kabul etmezse tarafeyni âkideyn ihtilâfi hakkaniyet dairesinde hal ve fasletmeği deruhte ederler.

MADDE 6 — Tarafeyni âkideyn her hangi bir ihtilâfi, beynelmîlel ihtilâfların muslihane tesviyesine dair 18 teşinievvel 1907 tarihli mukavelenin 55 inci ve daha sonraki maddelerine veya aralarında mün'akit her hangi diğer bir itilâfa tevfikân teşkil edilmiş bir hakem mahkemesine tevdi etmek üzere de ittifak edebileceklerdir.

MADDE 7 — Tarafeyni Âkideyn Beynelmîlel Adalet Divanının nizamnamei esasisi ile nizamnamelerine ittibaen ihtilâfın mevzuunu, mahkemeye verilecek salâhiyeti mahsusayi ve tarafeyn arasında kararlaşacak her hangi diğer şeraiti tespit için bir tahkimname tanzim edeceklerdir.

Bu tahkimname tarafeyni âkideyn Hükümetleri arasında teati edilecek notalarla kararlaştırılacak ve her noktası Adalet Mahkemesinin tefsirine tabi olacaktır.

Eğer bu tahkimname tarafeynden birisinin tariki kazaya tevessül edilmesi hakkındaki talebi ahzettığı günden itibaren üç ay zarfında henüz tanzim edilmemiş ise tarafeynden her hargi birisi sadece bir istida ile mes'oleyi Adalet Divanına arzedebileceklerdir.

MADDE 8 — Beynelmîlel Adalet Divanı tarafından isdar edilen hüküm, tarafeyni âkideynce hüsnü niyetle tatbik olunacaktır. Uzlaşma muamelâtının veya mahkemenin esnayi cereyanında tarafeyni âkideyn uzlaşma komisyonunun teklifatının kabulüne veya hükmün tatbikine süi te'sir edecek mahiyette her hangi bir tedbir ittihazından ferağat etmeği taahhüt ederler.

MADDE 9 — Bitaraflık ve uzlaşma ve adli tesviye muahedesi inkızası ânında bir uzlaşma ve tesviye adliye hususu muallâk bulunduğu taktirde mezkûr husus işbu protokol veya tarafeyni âkideynin onun yerine ikame edecekleri her hangi bir mukavelename ahkâmı dairesinde cereyanını takip edecektir.

Romada 30 mayıs 1928 tarihinde iki nüsha olarak tanzim olunmuştur.

<i>Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarihi ve numarası</i>	:	4-12-1928 ve 1/281	
<i>Bu kanunun neşir ve ilânı Başvekilliğe bildirildiğine dair Cüm. Reisliğinden gelen tezkerenin tarihi ve numarası</i>	:	8-12-1928 ve 4/533	
<i>Bu kanunun müzakerelerini kösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	5	Sayfa
<i>Bu kanunla ilişkili olan kanunların numaraları:</i>			58,72,83,85,93:95